

EU Platform on Diet, Physical Activity and Health

15.3.2005

DIEET, FÜÜSILINE LIIKUMINE JA TERVIS - EUROOPA TEGEVUSPROGRAMM

1 - Probleem

Euroopa Liidu kodanikud liiguvad liiga vähe ja tarbivad liiga palju: liiga palju energiat, liiga palju kaloreid, liiga palju rasva, soola ja suhkrut. Selle peamiseks tagajärjeks on püsiv ja terav ülekaalulisuse ja rasvumise suurenemine kõikjal Euroopa Liidus. Probleem on eriti tõsine laste ja noorukite puhul. Selline suundumus suurendab tervisehäireid ja lühendab eluiga. Inimtervises mõõdetuna on selline kulu vastuvõetamatu. Suured on ka majanduslikud ja eelarvekulud.

Sellel sotsiaalsel haigusel on mitmeid põhjuseid. Lihtsad lahendused puuduvad. Loodud on füüsilise liikumise ja toitumisküsimuste asjatundjate võrgustik, et nõustada komisjoni kõnealuse probleemi lahendamiseks siseriiklikul ja kohalikul tasandil tehtavate jõupingutuste toetamise ulatusliku strateegia ettevalmistamisel. Mitmeid toitumise, rasvumise ja füüsilise liikumisega seotud projekte rahastatakse ka rahvatervise tegevusprogrammi alusel. Soovitused, mida antakse liikmesriikide ja WHO tasandil toitainete osatähtsuse ja nende ligikaudse vahekorra kohta tasakaalustatud toidus, on üldiselt üksteisele lähenenud. Euroopa Toiduohutusametil (EFSA) on õigus niisugust toitumisküsimustes toimuvat teabevahetust täiendavalt toetada. Kuid dieedi puhul näivad juba praegugi olevat kasutusel vägagi sarnased võrdlusnäitajad.

2 - Tegevusprogramm

Probleem on juba piisavalt terav ja mitmed protsessis osalejad mõistavad seda sel määral, et on valmis eeskju näitama ja võtma meetmeid praeguste suundumuste pidurdamiseks või isegi tagasipööramiseks. Kõnealused osalejad ongi käesoleva programmi kinnitamiseks kokku tulnud. Programmiga seotud tööd korraldab Euroopa Komisjon, kelle ülesanne on eelkõige tagada, et järgitaks koostöö- ja tegutsemisvaimust kantud lähenemisviisi ning et programmikohane tegevus oleks kooskõlas füüsilise liikumise ja toitumisküsimuste üleeuroopalise võrgustiku tööga ning nõukogus ja Euroopa Parlamendis toimuvate aruteludega.

Käesoleva programmi eesmärk on luua kõigile huvitatud osalistele ühine üleeuroopaline foorum, kus:

- (a) nad saavad selgitada oma kavasad, kuidas konkreetselt kaasa aidata tervisliku toitumise, füüsilise liikumise ja rasvumisvastase võitlusega seotud eesmärkide saavutamisele ja kus on võimalik selliseid kavasad arutada;
- (b) saab esitada aruandeid ja ülevaateid osaliste kogemuste ja töötulemuste kohta, nendega tutvuda ja seeläbi aja jooksul leida, mis kõige paremini toimib ning parimaid kogemusi selgemalt määratleda.

Programm ei hõlma veel kõiki võimalikke osalisi, kuid see on koostöök avatud kõigile osalemisest huvitatutele. Programmi töökavasad on võimalik uute tõendusmaterjalide ja uute poliitiliste juhiste ilmnedes täiustada. Programmis osalemise käigus valminud tööde tulemused pakuvad uusi andmeid juba koostatava põhjaliku analüüsi jaoks.

Programmis arvestatakse sellega, et mitmed koolid, äriühingud, valitsusvälised organisatsioonid ja kogukonnad on juba käivitanud palju samasuguseid algatusi ja et mõnedes piirkondades või liikmesriikides on samasugused võrgustikud samuti juba loomisel või tegevad. Samuti võetakse programmi puhul arvesse asjatundjate võrgustiku jätkuvat tööd ja oma järke ootavat õigusloomeprogrammi, mis käsitleb mitmesuguseid toiduainete märgistamise ja ärialase teabevahetuse küsimusi. Programmi mõte ei seisne millegi asendamises. Selle tööd püütakse muude algatustega tihedalt kooskõlastada ning üritatakse senisest kiiremini jagada teavet kõnealuse valdkonna edukate ettevõtmiste kohta võimalike partnerite ja jälgendajatega kogu Euroopa Liidus. Loodetavasti saab selle tulemusena käesolevast programmist näide, mida teised otsustavad järgida ja mis annab oma panuse Euroopa Liidus jätkuvasse poliitikaküsimuste alasesse arutellu.

3 - Dieedi ja füüsilise liikumisega seotud tegevusvaldkonnad

Tegevusvaldkonnad, mille programmis osalejad on praeguseks määratlenud, kajastavad osalejate erinevaid kogemusi. Need on

- tarbijainfo, sealhulgas toodete märgistamine,
- haridus,
- füüsilise liikumise propageerimine,
- reklaam ja turundustegevus,
- toiduainete koostis, tervisliku toiduvaliku olemasolu, toiduportsjonite suurused.

Kõnealused valdkonnad on omavahel seotud ja kattuvad osaliselt ning eespool toodud loend võib edaspidi muutuda.

4 – Tegevusega seotud kohustused

Programmis osalejad on kokku leppinud tutvustada üksteisele oma tegevuskavasad, näidates, mida ja milliste vahenditega nad tahavad saavutada. Kõnealuste kavade selguse ja seeläbi meetmete jaoks vahendite eraldamise huvides lepivad programmis osalejad kokku järgmises:

- kõik või enamik programmis osalejatest juba tegelevad mingil määral rasvumisprobleemiga. Kõigepealt esitavad osalejad ülevaate 2004. aastal läbiviidud ja 2005. aastaks juba kindlaksmääratud tegevuse kohta;
- võetavad meetmed määratleb iga osaleja (või liikmesorganisatsioon) ise, pidades eelnevalt aru selliste tavapäraste huvirühmadega, kes on rasvumisprobleemi käsitlemisest huvitatud. Kõik programmis osalejad ei pruugi tegutseda kõigis

määratletud valdkondades. Osalejad määravad kindlaks, missugusesse tegevusvaldkonda võetud kohustused kuuluvad;

- programmiga seotud menetluste raames ELi tasandil võetud kohustus tuleb võib-olla täita kohalike huvirühmadega kooskõlastatult ning erineval viisil siseriiklikul ja kohalikul tasandil;
- 2006. aastaks on seatud eesmärgiks, et lisaks esialgsetele ülesannetele kohustuvad kõik osalejad pühendama üha enam vahendeid ja jõupingutusi uutele või praegustele meetmetele, mille eesmärk on rasvumise peatamine. Tegevuskavadest nähtub, kes on endale sellise kohustuse võtnud. Kohustuse ulatus piiritletakse võimalikult täpselt, kui osaleja on võtnud selle mingi rühmituse või ühenduse nimel;
- eesmärk on hõlmata 2006. aastaks võetavate kohustustega olulisel määral programmis osalejaid ning määratleda võrdlus- või võimalikud tegevus- ja tulemusnäitajad.

5 - Tegevuse järelevalve

- Programmis osalejad jälgivad oma tegevuse tulemuslikkust läbipaistvalt, koostöövalmilt ja vastutustundlikult, nii et huvirühmade osalus edasimineku ja tulemuste läbivaatamisel oleks andmete vastu usalduse tekitamiseks piisav. See eeldab uute järelevalvemeetodite kasutamist. Käesolevat küsimust loetakse oluliseks panuseks programmi töösse ning siin jagatakse ja selgitatakse üksteisele oma kogemusi.
- Üldiselt soovivad osalejad lisaks koostöövalmile enesekontrollile edasi arendada ka mõnd ambitsioonikamat head järelevalvetava, sealhulgas näiteks hindamisega seotud küsimusi. Komisjon ning programmis osalejad võtsid endale ülesandeks teha kogu 2005. aasta jooksul tööd sellise meetodi väljakujundamiseks.
- Programmi käigus kontrollitakse korrapäraselt esitatud andmeid ja tehakse neist iga osaleja tegevuskava edasiste sammude jaoks vajalikud järeldused.

6 - Kohustuste kestus

- Kõik programmis osalejad on ühel meelel selles, et programmi protsess on nõudlik ja uuenduslik ettevõtmine. 2006. aastal koostavad programmis osalejad toimunud edasimineku ülevaate ja teevad otsused programmi pikemaajalise jätkamise, ümberkujundamise või lõpetamise kohta olenevalt sellest, mida on selleks ajaks seoses programmiga ja muul viisil praeguste suundumuste peatamise alal saavutatud. Seisukoht on selline, et praegused programmis osalejad võivad siis oma osalemise otsuse läbi vaadata ja uued osalejad võivad igal ajal taotleda programmiga liitumist.

7 - Muud algatused

Programmi eesmärk on rasvumisprobleemi ühtse mõistmise süvendamine, kõnealuse probleemi vastu rakendatavate abinõude liitmine mitmetesse erinevatesse ELi poliitikavaldkondadesse ja panuse andmine tegevusvaldkondade edasiarendamisse.

Selleks:

- toimib programm ka foorumina selliste küsimuste jaoks, mis veel ametlikult praeguste tegevusvaldkondade alla ei kuulu. Seoses sellega hakatakse aastatel 2005–2006 uurima, kuidas oleks kõige parem edendada rasvumise vastast võitlust sellistes valdkondades nagu põllumajandus, keskkond, haridus ja teadusuuringud. Nimetatud arutelule aluse panemiseks teeb tervishoiuvalinik koostööd oma kolleegide ja nende talitustega;

- süvendab programm selles osalejate arusaama põhiküsimustega seotud teadmiste ja tõendusmaterjalide praegusest tasemest eelkõige esimeses etapis selliste tööühmade kaudu, mille käsitletavateks teemadeks on elustiil ja füüsiline liikumine ning tarbija käitumine ja sellealane koolitamine, teavitamine ja ärialane teabevahetus. 2005. aasta lõpul vaadatakse programmi raames vahendite olemasolu korral läbi uute tööühmade moodustamise võimalused. On tehtud ettepanekuid spetsiaalsete toiduainete märgistamise ning turundus- ja reklaamialaste tööühmade moodustamiseks.

8 - Pöördumine toetuse saamiseks

Programm kutsub Luksemburgi kui ministrite nõukogu eesistujamaad üles tegutsema käesoleva algatuse heakskiitmise nimel. Me taotleme, et nõukogu kohustaks liikmesriikide tervishoiu- ja haridusasutusi ning soodustaks tervishoiutöötajaid eraldama kohalikul, piirkondlikul ja siseriiklikul tasandil vahendeid olemasolevate parimate tavade levitamiseks ning tegema programmis osalejatega 2005. aastal tihedat koostööd vajaliku dünaamika saavutamiseks. Me kutsume kõiki asjakohaseid Euroopa Parlamendi komisjone üles toetama meie jõupingutusi.

Programm on avatud kõigile, kes suudavad konkreetse tegevuskava kaudu sellesse oma panuse anda. Eelkõige pöördume me tervishoiu-, haridus- ja meediatöötajate poole lootuses, et nad meie töös tulemuslikult kaasa löövad.

9 - Programmi algatajad

Praegu osalevad programmis järgmised isikud ja asutused:

Koordinaator: Markos Kyprianou Euroopa Komisjoni nimel

Mars Di Bartolomeo, Luksemburgi Suurhertsogiriigi tervishoiu- ja sotsiaalkindlustusminister

Karl-Heinz Florenz, Euroopa Parlamendi keskkonna, rahvatervise ja toidu ohutuse komisjoni esimees

Euroopa Toiduohutusamet (EFSA)

ELi Joogi- ja Toiduainetetööstuste Liit (Confederation of the Food and Drink Industries of the EU – CIAA)

EuroCommerce

EuroCoop

Euroopa Tarbijaliitude Amet (The European Consumers Organisation – BEUC)

European Modern Restaurants Association

European Vending Association (EVA)

Ülemaailmne Reklaamiettevõtjate Liit (World Federation of Advertisers – WFA)

Rahvusvaheline Rasvumisvastane Töökond (International Obesity Task Force – IOTF)

Euroopa Südamevõrgustik (European Heart Network – EHN)

Euroopa Arstide Alaline Komitee (Standing Committee of European Doctors)

Maailma Tervishoiuorganisatsioon (WHO), keda esindavad peakorter ja Euroopa piirkondlik esindus, aitab kaasa programmi asjakohastes tehnilistes valdkondades

10 – Muud osalejad

Järgmised organisatsioonid on viimastel nädalatel hakanud osalema käesoleva algatuse ettevalmistustöodes. Nad toetavad programmi tööd ja määratlevad samas jätkuvalt, millises ulatuses programmiga ühineda ja sellesse oma konkreetne panus anda. [Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee]

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee

Euroopa Rahvatervise Liit (European Public Health Alliance – EPHA)

Põllumajandusorganisatsioonid ja -kooperatiivid (COPA-COGECA)

Euroopa Pediaatrilise Gastroenteroloogia ja Toitumise Ühing (European Society of Paediatric Gastroenterology and Nutrition – ESPGAN)

Euroopa Dietetikute Ühenduste Liit (European Federation of the Association of Dieticians – EFAD)

Kommertstelevisiooni Assotsiatsioon (Association of Commercial Television – ACT)

Euroopa Telereklaami Kontsern (European Group of Television Advertising – EGTA)

Euroopa Toiduteabe Nõukogu (European Food Information Council – EUFIC)

Üleeuroopaline Rasvumisuuringute Ühendus (European Association for the Study of Obesity – EASO)

Euroopa Lepinguliste Toitlustajate Organisatsioonide Liit (European Federation of Contract Catering Organisations – FERCO)

Rahvusvaheline Lastetoidu Tegevusvõrgustik (International Baby Food Action Network – IBFAN)